

Europejskie Dni Dziedzictwa w Ośrodku Kultury Leśnej. Gdy przeszłość inspiruje przyszłość

Datum 2.9.2026
Subjekt Generalna Dyrekcja Lasów Państwowych
Region Polsko
Kategorie Kultura, Lesnictwo a teżba dřeva, Konference a veletrhy

Zapraszamy do udziału w Europejskich Dniach Dziedzictwa, które odbędą się 18 września 2026 r. w Ośrodku Kultury Leśnej w Gołuchowie.

Każdy kawałek drewna ma swoją historię. Zanim stanie się stołem, instrumentem muzycznym, mostem czy więźbą dachową, przez dziesiątki, a czasem setki lat rośnie w lesie. W jego słojach zapisuje się historia zmieniającego się klimatu i lasu, ślady mroźnych zim, gorących lat, okresów suszy i obfitych opadów. Aby drewno mogło służyć kolejnym pokoleniom, najpierw trzeba dobrze zrozumieć las.

Taką opowieść będzie można poznać właśnie w Ośrodku Kultury Leśnej w Gołuchowie podczas tegorocznej edycji EDD organizowanej pod hasłem „Przyszłość przeszłości. Dziedzictwo w zagrożeniu”.

Zgłoszenia udziału w seminarium można dokonać poprzez formularz dostępny pod linkiem:

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfolidB7-XFfgn6R8xr5ZX0tKoMWFL5oBHpr8WFNyrXk6NZLQ/viewform?usp=dialog>

Patronat honorowy nad wydarzeniem objęli: Minister Klimatu i Środowiska, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Dyrektor Generalny Lasów Państwowych, Wielkopolski Kurator Oświaty.

Europejskie Dni Dziedzictwa od ponad trzydziestu lat przypominają, że dziedzictwo nie kończy się na zabytkach i muzealnych eksponatach. To również wiedza, umiejętności i doświadczenia przekazywane z pokolenia na pokolenie. Tym razem wydarzenie zachęca do spojrzenia na dorobek poprzednich pokoleń jako źródło inspiracji dla współczesności. W Ośrodku Kultury Leśnej motywem przewodnim przedsięwzięcia będzie dziedzictwo leśne – historia ludzi, którzy przez wieki uczyli się rozumieć las i odpowiedzialnie korzystać z jego bogactwa.

Opowieść rozpocznie **seminarium „Tradycja leśnictwa. Odpowiedzialność jutra”**, przygotowane przez OKL we współpracy z Uniwersytetem Przyrodniczym w Poznaniu, Instytutem Dendrologii Polskiej Akademii Nauk w Kórniku, Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Muzeum Adama Mickiewicza w Śmiełowie oraz Bankiem Genów Leśnych w Kostrzycy.

Zaproszeni naukowcy pokażą, że doświadczenia poprzednich pokoleń pomagają odpowiadać na pytania, które stawia przed nami współczesność. Prof. dr hab. Andrzej M. Jagodziński przedstawi **kolekcje dendrologiczne jako żywe archiwa dokumentujące zmiany zachodzące w lasach**. Dr Czesław Koziół opowie o **migracji wspomaganej jako jednym ze sposobów zwiększania odporności lasów na zmieniający się klimat**. Prof. dr hab. Andrzej Grzywacz przypomni **rolę grzybów w funkcjonowaniu ekosystemów leśnych**, dr Emilian Prałat pokaże, **jak na przestrzeni**

dziejów zmieniały się relacje człowieka z ogniem, a mgr inż. Adrian Talaśka wyjaśni, że **historia narzędzi leśnych jest jednocześnie historią rozwoju wiedzy i techniki. O kultywowaniu tradycji węglarskiej w Europie** opowie mgr inż. Michał Prymka z Europejskiego Stowarzyszenia Węglarzy.

Las przez stulecia dostarczał człowiekowi nie tylko drewno. Dawał miód i wosk, żywicę oraz dziegieć, czyli surowce wykorzystywane w budownictwie, rzemiośle, medycynie i codziennym życiu. Każdy z nich opowiada własną historię. Wszystkie będzie można poznać podczas Europejskich Dni Dziedzictwa.

Jednym z najstarszych śladów współpracy człowieka z lasem jest bartnictwo. Narodziło się w czasach, gdy człowiek nauczył się wykorzystywać naturalne dziuple, a później sam zaczął wydrążyć barcie w pniach żywych sosen. Wymagało to doskonałej znajomości drzew, zachowań pszczół i rytmu przyrody. Podczas pokazu Rafał Liśkiewicz z Bractwa Bartnego pokaże, jak wyglądała praca bartników oraz narzędzia, którymi posługiwali się przed wiekami.

Ta wiedza nie pozostała jednak jedynie częścią historii. Lasy Państwowe od wielu lat odtwarzają tradycje bartne, zakładając nowe barcie i kłody bartne oraz wspierając ochronę dzikich pszczół. Dzięki temu dawne rzemiosło stało się ważnym elementem współczesnej ochrony bioróżnorodności. To jeden z najlepszych przykładów na to, że rozwiązania wypracowane przed wiekami mogą skutecznie służyć również dzisiejszej ochronie przyrody.

Inny rozdział tej historii zapisano w kropli żywicy spływającej po pniu sosny. Jeszcze kilkadziesiąt lat temu jej pozyskiwanie było codziennością w wielu polskich lasach. Żywica trafiała do zakładów, gdzie produkowano z niej terpentynę i kalafonię wykorzystywane do wytwarzania farb, lakierów, klejów oraz środków chroniących drewno.

Andrzej Solak z Nadleśnictwa Płytnica przypomni, jak wyglądało tradycyjne żywicowanie. To kolejny przykład tego, że dawna wiedza nie traci na wartości. Składniki naturalnej żywicy ponownie znajdują zastosowanie przy opracowywaniu biopochodnych żywic, kompozytów i powłok, które mogą zastępować materiały produkowane z surowców kopalnych.

Drewno potrafiło również chronić samo siebie. Przez stulecia służył temu dziegieć. To gęsta, ciemna substancja otrzymywana podczas suchej destylacji drewna. Zabezpieczano nią łodzie, wozy, dachy i drewniane narzędzia przed wilgocią oraz szkodnikami.

Podczas pokazu przygotowanego przez Szymona Rosołowskiego z Muzeum Archeologicznego w Biskupinie będzie można zobaczyć cały proces jego tradycyjnego otrzymywania. Dziś do właściwości dziegciu ponownie wracają badacze poszukujący naturalnych metod ochrony drewna i materiałów przyjaznych środowisku. Dawny sposób impregnacji drewna ponownie inspirować współczesną naukę, pokazując, że rozwiązania wypracowane przed wiekami mogą znaleźć zastosowanie również w technologiach przyszłości.

Ta opowieść będzie miała swoją kontynuację w Muzeum Leśnictwa. Zwiedzając ekspozycję, **będzie można prześledzić drogę drewna od gleby, w której wyrasta las, przez pracę leśników, aż po**

wykorzystanie drewna przez człowieka. To historia pokazująca, że wartość drewna nie zaczyna się w tartaku. Zaczyna się znacznie wcześniej, od właściwego rozpoznania siedliska, doboru gatunków drzew, troski o młode pokolenie lasu i decyzji podejmowanych z myślą o jego przyszłości.

Jednym z przystanków na tej drodze będą **profile glebowe. Pozwolą zajrzeć tam, gdzie zwykle nie sięga wzrok zwiedzających** – do warstw gleby, od których zależy życie lasu. To właśnie one decydują o tym, jakie gatunki drzew mogą rosnąć w danym miejscu, jak będą reagowały na suszę czy zmieniający się klimat. Dzięki nim łatwiej zrozumieć, że odpowiedzialna gospodarka leśna zaczyna się od poznania siedliska.

Ekspozycje poprowadzą zwiedzających przez dzieje leśnictwa, od pozyskiwania nasion i zakładania nowych pokoleń lasu, przez pielęgnację drzewostanów, aż po wykorzystanie drewna. Zgromadzone w Muzeum Leśnictwa narzędzia i maszyny pokazują, jak przez dziesięciolecia zmieniała się praca leśników. Dawniej wiele czynności wykonywano ręcznie przy użyciu siekier i długich pił obsługiwanych przez dwie osoby. Dziś pomagają w tym pilarki i specjalistyczne maszyny, jednak odpowiedzialność za las pozostaje niezmienna. Zmieniają się narzędzia, lecz nie zmienia się zasadniczy cel: takie korzystanie z zasobów lasu, aby mógł on trwać i odnawiać się przez kolejne pokolenia.

Uzupełnieniem ekspozycji będzie **wystawa „Piły łańcuchowe w zbiorach Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie”**, prezentująca rozwój jednego z najbardziej rozpoznawalnych narzędzi wykorzystywanych w pracy leśników. Zwiedzający przekonają się, że historia piły łańcuchowej rozpoczęła się nie w lesie, lecz pod koniec XVIII wieku jako narzędzia chirurgicznego. Jedną z najciekawszych historii prowadzi jednak ponownie do lasu. Amerykański konstruktor Joseph Buford Cox, obserwując sposób, w jaki larwa chrząszcza drąży drewno, opracował nowy kształt zębów łańcucha tnącego. To kolejny przykład na to, że przyroda od wieków pozostaje inspiracją dla rozwoju techniki.

Szczególne miejsce zajmie również **interaktywna wystawa „Ogień i las”**. Ogień od zawsze towarzyszył drewnu. Pozwalał ogrzać dom, przygotować posiłek, czy wypalić ceramikę. Ten sam żywioł pozostawiony bez kontroli staje się jednak jednym z największych zagrożeń dla lasów. Zwiedzający przejdą przez multimedialny tunel ognia, poznają historyczny sprzęt gaśniczy oraz współczesne systemy monitorowania zagrożeń. Interaktywne stanowiska pozwolą przekonać się, jak warunki pogodowe, ściółka leśna i zachowanie człowieka wpływają na rozwój pożarów. To opowieść o odpowiedzialności. Jeśli chcemy korzystać z drewna przez kolejne pokolenia, najpierw musimy zadbać o las, z którego ono pochodzi.

Na tym nie kończy się opowieść o lesie. W Gołuchowie stanie się ona pretekstem do rozmowy o tym, jak doświadczenia poprzednich pokoleń pomagają odpowiadać na współczesne wyzwania. Dlatego Europejskie Dni Dziedzictwa w Ośrodku Kultury Leśnej są częścią ogólnopolskiej kampanii edukacyjno-informacyjnej Lasów Państwowych „Drewno. Materiał przyszłości”. Kampania przypomina, że drewno jest naturalnym i odnawialnym surowcem, a jego wartość zaczyna się w lesie, tam gdzie odpowiedzialna gospodarka leśna spotyka się z wiedzą, doświadczeniem i myśleniem o kolejnych pokoleniach.

18 września bezpłatnie będzie można zwiedzać Muzeum Leśnictwa oraz uczestniczyć w pokazach dawnych rzemiosł.

Europejskie Dni Dziedzictwa

Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie, 18 września 2026 roku

PROGRAM

SEMINARIUM TRADYCJA LEŚNICTWA. ODPOWIEDZIALNOŚĆ JUTRA

Obiekt Obora/10.00 - 14.30

10.00 – otwarcie seminarium, wystąpienie dyrektora OKL w Gołuchowie Adama Kozyry – wystąpienia okolicznościowe

SESJA REFERATOWA I/10.30 - 11.30

- *Grzyby – dary lasu – dawniej i obecnie*
prof. dr hab. Andrzej Grzywacz, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
- *Kolekcje dendrologiczne jako żywe archiwum tradycji leśnictwa: dziedzictwo, ryzyko, odpowiedzialność*
prof. dr hab. Andrzej M. Jagodziński, Instytut dendrologii PAN w Kórniku
- *Migracja wspomagana w leśnictwie jako element strategii adaptacyjnej do zmian klimatu*
dr inż. Czesław Koziół, Leśny Bank Genów Kostrzyca

11.30 - 12.30 – uczestnictwo w pokazach plenerowych, przerwa kawowa

SESJA REFERATOWA II/12.30 - 13.30

- *Ogień i las. Odpowiedzialność i kultura*
dr Emilian Prałat, Muzeum Adama Mickiewicza w Śmiełowie
- *Wczoraj narzędzie – dzisiaj eksponat – jutro dziedzictwo. Historia użytkowania lasu w ujęciu kolekcjonerskim*
mgr inż. Adrian M. Talaśka, PGL Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Rytel
- *Kultywowanie tradycji węglarskiej w Europie*
mgr inż. Michał Prymka, Europejskie Stowarzyszenie Węglarzy

13.30 - 14.30 – dyskusja, podsumowanie seminarium

POKAZY/WARSZTATY/WYSTAWY

Plac podworski/Szklarnia/Muzeum Leśnictwa/10.00 - 14.00

- **Bartnictwo** – Rafał Liśkiewicz, Bractwo Bartne z Augustowa
- **Pędzenie dziegciu** – Szymon Rosołowski, Muzeum Archeologiczne w Biskupinie
- **Żywicowanie** – Andrzej Solak, Nadleśnictwo Płytnica; Dominik Frąckowiak, Nadleśnictwo Dębno
- Warsztaty „**Węgiel drzewny i inne produkty spalania drewna w sztukach plastycznych**”
- Wystawa „**Piły łańcuchowe w zbiorach Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie**”
- **Wystawy stałe oraz wystawa czasowa „Ogień i las”** w Muzeum Leśnictwa/Powozownia, Owczarnia, Oficyna

<https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/wydarzenia/europejskie-dni-dziedzictwa-w-osrodku-kultury-lesnej-gdy-przeszlosc-inspiruje-przyszlosc-1>